

Усатюк К. Р.

РОСІЙСЬКО-ГРУЗИНСЬКИЙ КОНФЛІКТ 2008 РОКУ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Стаття розкриває особливості російсько-грузинських конфліктних відносин з акцентуванням уваги на період з 7 по 12 серпня 2008 року. Аналізуються геополітичні і стратегічні інтереси сторін, позиції основних акторів і реакція міжнародної спільноти з метою формування уроків для України.

Ключові слова: Грузія, Росія, гібридна війна, міждержавні протиріччя, конфлікт.

Постановка проблеми. Усім нам відомо, що в сучасному світі між державами існує велика кількість конфліктів, деякі з них розвиваються за однаковим сценарієм. Основними прикладами можуть стати недавні події, які відбулися в Грузії і Україні. Увесь комплекс, наслідки цих подій досі вивчаються науковим середовищем та експертами, однак очевидним є негативний вплив грузинського та українського інцидентів на міжнародну безпеку. Вивчення російсько-грузинського конфлікту 2008 року, а також розуміння процесів, які відбувалися у відносинах між державами в той період часу і ознайомлення з реакцією світової громадськості може допомогти в аналізі та прогнозуванні розвитку подій сучасності, у винесенні певних уроків для України і визначенні перспектив врегулювання українсько-російського конфлікту.

Метою статті є виявлення особливостей виникнення та перебігу російсько-грузинського конфлікту 2008 року для виокремлення уроків для України, які доцільно враховувати під час

вироблення стратегії врегулювання українсько-російського конфлікту.

Аналіз основних досліджень.

Дослідження даної теми будувалося на аналізі джерел, серед яких варто пригадати інтерв'ю з колишнім президентом Грузії М. Саакашвілі [26] і доповідь Тальявіні для комісії ЄС [31]. Грузинська та російська трактовка подій, пов'язаних з «п'ятиденною війною» серпня 2008 р., представлені у роботах О. Панфілова, Р. Коява, Е. Багатурія та Ю. Нікітіної, А. Ілларіонова, А. Кісельова та ін..

Виклад основного матеріалу.

Протягом свого історичного розвитку Грузія підтримувала відносини з Росією, що мали подвійну оцінку. З одного боку, ці відносили визначалися практичною необхідністю, оскільки Росія як сильна православна держава здатна захистити Грузію від навали мусульман і північнокавказьких племен. Подвійна оцінка даних відносин полягала в переважанні Росії і її домінуванні у всіх сферах діяльності держави, загарбницькими амбіціями, які загрожували територіальній цілісності, державному суверенітету і незалежності Грузії. Показовою є ситуація навколо підписання базового документу – Договору про дружбу і співробітництво між Росією і Грузією, який був підписаний 3 лютого 1994 р. під час перебування президента Росії Б. Єльцина у Тбілісі. Цей договір був ратифікований у 1995 р. лише однією стороною – грузинським парламентом. Державна Дума РФ відмовилася від ратифікації цього договору, мотивуючи своє рішення проблемами у військовій сфері, а саме питанням наявності російських військових баз на території Грузії. Відносини погіршувалися також через те, що Росія ввела візовий режим з Грузією. Питання щодо цього документу порушувалося багато разів, але до підписання та ратифікації цього договору не доходило [8, с. 11; 18]. Двічі виконуюча обов'язки президента і колишній голова парламенту Грузії Ніно Бурджанадзе в одному з

інтерв'ю Федеральному агентству новин заявила про те, що існує ймовірність підписання даного договору, але тільки тоді, коли будуть вирішені питання, пов'язані з конфліктами в Абхазії і Осетії, з російськими військами на цій території та арештами грузинських громадян [18].

Сучасний грузино-російський політичний дискурс має ряд особливостей, що включають в себе активну інформаційну війну, пропаганду, військову агресію і конфлікти [16, с. 6]. Одним з таких конфліктів є російсько-грузинський конфлікт 2008 року, який, в якійсь мірі, здивував громадськість, оскільки Грузія була єдиною православною державою на Кавказі і однією з республік СРСР.

Головними акторами даного збройного конфлікту були Грузія і Росія, яка підтримувала сепаратистські угруповання Південної Осетії і Абхазії.

Історія конфлікту починається у період розпаду СРСР з рішення південно-осетинської обласної ради про перетворення Південної Осетії в автономну республіку. Ця ухвала була відхилена грузинським парламентом. Тоді обласна рада приймає нове рішення, що спиралося на закон СРСР (1990 р.) про розмежування повноважень між Союзом РСР і суб'єктами федерації. Згідно цьому документові область була проголошена Південно-осетинською Радянською Демократичною Республікою, яка згодом звернулася до Москви з проханням визнати її суб'єктом радянської федерації. Офіційний Тбілісі відреагував на це рішення ліквідацією статусу автономної області і активною економічною блокадою, яка тривала до 1992 року. Наступним кроком Південній Осетії став референдум 1992 р., коли 90% учасників висловилися за приєднання регіону до Росії.

Для розуміння усього комплексу російсько-грузинського конфлікту 2008 р. на тлі грузинсько-осетинського варто пригадати специфіку участі Росії у врегулюванні конфліктів в Південній Осетії, підсумком якого стало підписання Дагомиської (Сочинської) угоди 1992 року.

Дагомиська, або Сочинська угода була підписана в Росії, у м. Сочі, 24 червня 1992 р., між російським президентом Борисом Єльциним та представником Грузії Едуардом Шеварднадзе. Цей документ стосувався питання врегулювання грузинсько-осетинського конфлікту. З основних положень угоди можна виділити припинення збройних зіткнень і виведення збройних формувань з боку двох сторін; створення Змішаної Контрольної Комісії в складі залучених у конфлікт сторін, яка займатиметься питанням припинення вогню та виведенням збройних формувань, а також контролюватиме Змішані сили з підтримки миру; економічне відновлення районів у зоні конфлікту та недопущення економічних санкцій або економічної блокади; висвітлення подій у ЗМІ. Де-юре цей договір досі діє, але фактично він втратив свою силу через російсько-грузинський конфлікт 2008 року [28].

За весь час, що минув після грузино-осетинського конфлікту, Росія зміцнювала сепаратизм і озброювала цю територію, сподіваючись на відділення цього регіону [11, с. 95-100]. Підтвердженням даної позиції можуть стати слова російського політика і економіста Андрія Ілларіонова: «Забезпечуючи Південну Осетію важкою військовою технікою, російський уряд навмисне обрав військове вирішення конфлікту з Грузією. Надаючи режиму Південної Осетії величезну кількість зброї і військового спорядження в травні і червні 2004 р., російський уряд ще більше проклав дорогу майбутній великомасштабній військовій акції» [7].

Референдум, проведений в 2006 р., підтвердив рішення 1992 р. і був викликаний необхідністю дізнатися думку людей, але вже в умовах нових політичних реалій [15]. Даний референдум не був визнаний законним на міжнародній арені.

Ситуація почала загострюватися з приходом до влади в Грузії після «Революції Троянд» Михайла Саакашвілі в січні 2004 року і на позачергових виборах глави держави в 2008 році. Основний курс

політики президента полягав у відході від радянської влади, економіки та радянського менталітету в цілому, що призвело до переорієнтації на Захід і до активної співпраці з НАТО [13]. Деякі дослідники, зокрема російський військовий журналіст Павло Фельгенгауер і Андрій Ілларіонов, висловлюють думку про те, що саме прозахідний режим президента М. Саакашвілі призвів до стимулювання розвитку даного конфлікту з боку Росії [7]. Поглиблення відносин Грузії з Заходом означало те, що повернути цю державу в сферу впливу Росії буде дуже складним процесом. Дану позицію підтвердив і сам М. Саакашвілі в інтерв'ю телеканалу «Теперішній час», заявивши про те, що основною метою російського втручання в цей конфлікт став напад на грузинську державність, яка представляла собою загрозу у вигляді успішних реформ.

Слід зазначити, що розвитку конфлікту передувала низка важливих подій. Одним з них стала активна видача російських паспортів, підготовка до якої розпочалася навесні 2002 р. і посилилася з моменту обрання президентом М. Саакашвілі. На початку 2003 року близько 56% населення, що проживає на території Південної Осетії отримали російські паспорти, а до середини серпня 2006 р. статистика склала приблизно 98% жителів [7]. Даний процес суперечив міжнародному праву і розцінюється як втручання у внутрішні справи іншої держави, оскільки Грузія не визнає подвійного громадянства [31, с. 18].

Іншою важливою подією, крім активної паспортизації, є створення в 2004–2008 рр. непідконтрольних міжнародній спільноті військових баз біля Джави на території Південної Осетії. Крім цього, на основні державні посади почали призначатися російські представники: міністром оборони Південної Осетії став Василь Луньов, а очільником МВС – Михайло Міндзаєв, який раніше служив в ФСБ [7].

Найголовнішою подією став початок військових навчань на Північному Кавказі під назвою «Кавказ-2008» у липні 2008 р..

У цих навчаннях брало участь більше 8 тисяч службовців армії і 700 одиниць бронетехніки, військово-повітряних сил і навіть Чорноморського флоту. До кордону з Грузією перекидалися десантні підрозділи російської армії з різних регіонів країни, а біля кордону розвернувся польовий госпіталь, який міг приймати до 300 поранених в день. Всього за 5 днів до початку військової операції ці навчання завершилися, але війська не залишили свої позиції і не повернулися на місця постійної дислокації [22].

Додатковим чинником, що посилював конфліктні настрої, є низка терористичних актів напередодні війни. Перший терористичний акт представляв собою замах на главу тимчасової адміністрації Південної Осетії Дмитра Санакоєва, який, виїжджаючи з села Курта на конференцію в Батумі, де збирався заявити про майбутній статус осетинської автономії в складі федеративної Грузії, підірвався на міні, а потім був обстріляний з автоматичної зброї. В результаті даного теракту сам Дмитро Санакоєв не постраждав, але троє співробітників МВС Грузії отримали поранення. Дві сторони конфлікту по-різному трактують цю подію: грузинська сторона звинувачує в теракті владу невизнаної республіки, а Цхінвалі, в свою чергу, заявив про те, що теракт був підлаштований грузинською владою, оскільки Дмитро Санакоєв виконав свою місію і став непотрібною ланкою в цьому конфлікті [9, с. 6]. Серед терактів можна виділити і вибух неподалік від Цхінвалі, в ніч на п'ятницю 1 серпня, коли були підірвані дві міни під автомобілем, в якому знаходилися поліцейські. В ході цього теракту було поранено шестеро поліцейських [29].

У процесі аналізу російсько-грузинського конфлікту 2008 р. важливим видається правильно виділити хронологічні рамки даного конфлікту, а саме дату його початку. Існує плутанина, пов'язана з датою початку російсько-грузинського конфлікту. Одна сторона вважає, що початок бойових дій пов'язаний

з датою 7 серпня, друга сторона доводить, що ці події мали місце 8 серпня. Між цими датами є принципова різниця, оскільки вона вказує на те, яка зі сторін перша спровокувала початок конфлікту. Офіційна Москва стверджує, що військова операція під назвою «Примус до миру», розпочалася 8 серпня 2008 р. після того, як Тбілісі почав обстріл Цхінвальського регіону. Грузія в свою чергу стверджує, що справжньою історичною датою початку військового конфлікту є ранок 7 серпня 2008 р., коли російська армія вторглася на територію Грузії, перетинаючи кордон через Рокський тунель [4]. Цей факт можна підтвердити великою кількістю джерел і подій. Одним з прикладів може стати справа російського солдата Володимира Селіпетова, який загинув вранці 7 серпня 2008 р. на території Цхінвальського регіону задовго до початку грузинської військової операції [4]. 12 серпня 2008 р. російсько-грузинський конфлікт закінчився поразкою грузинської армії.

Врегулювання російсько-грузинської війни 2008 р. відбулося під тиском міжнародної спільноти. З розвитком подій російсько-грузинського конфлікту знадобилася третя сторона, яка могла б висунути мирну ініціативу, що в тій чи іншій мірі задовольняла конфліктуючі сторони. Цю складну місію взяла на себе Франція, яка на той час займала місце країни-голови Євросоюзу, а її представником став президент Франції Ніколя Саркозі. Завдяки двом телефонним розмовам між Д. Медведевим і Н. Саркозі була досягнута домовленість про візит президента Франції до Москви, де і були прийняті 6 основних пунктів документу, які стосувалися припинення бойових дій та використання сили, можливість надання гуманітарної допомоги, військові питання щодо збройних сил Грузії, які поверталися на місця їх постійної дислокації, та збройних сил Російської Федерації, які потрібно було вивести на лінію, що передувала початку бойових дій, починалося обговорення статусу Південної Осетії і Абхазії на міжнародній арені. Але

на практиці ці пункти не виконувалися, що змусило Н.Саркозі піти на деякі поступки Москві і змінити текст даного документа. Зокрема, зміни стосувалися останнього пункту: було вилучено слова про обговорення міжнародного статусу Південної Осетії і Абхазії, а замість цього був зроблений акцент на забезпеченні безпеки в даних регіонах [5, с. 227–240].

Для розуміння динаміки та розвитку російсько-грузинського конфлікту 2008 р. варто розкрити такий чинник, як участь у конфлікті Чорноморського флоту Росії. Важливість цього моменту полягає також у тому, що Чорноморський флот в той момент базувався на території України, таким чином, наша держава могла бути втягнута в конфлікт. Участь у бойових діях брали два великі десантні кораблі – «Ямал» і «Саратов» [21], а на чергуванні залишався малий протичовновий корабель «Суздалец». Морська піхота Чорноморського флоту, захопивши порт Грузії під назвою Поті, знищила всі грузинські кораблі і катери, які мали військове призначення, а так само кораблі прикордонників. Офіційний Київ виступив проти даних дій з боку Росії [10].

Показовою є ситуація з розвитком гуманітарної кризи на території Грузії, від якої страждала велика кількість мирних жителів. Основною проблемою стало питання активного переміщення та переселення людей. Парламентська асамблея, орієнтуючись на Резолюцію ПАСЄ 1633 2008 року, заявила про те, що після початку війни в серпні 2008 р., з конфліктних територій було переміщено 133 000 осіб до решти Грузії. Окрім переселених та біженців незрозумілим залишається точне число зниклих безвісті. Надзвичайно складною була ситуація в Південній Осетії, тому що місцеві жителі «відрізані» від решти Грузії, через що вони зіштовхнулися з проблемою нестачі продовольчих і непродовольчих товарів, електрики, газу і медичної допомоги. Окрім цього, виникла проблема безпеки, в першу чергу, етнічних грузинів, на яких здійснювався активний тиск, щоб вони

відмовилися від грузинських паспортів, а також неможливість міжнародної спільноти контролювати захист прав людини (Резолюція 1648, 2009 р.) [25].

Новим чинником конфлікту вересня 2008 р. стала активна інформаційна війна, кібервійна та використання ЗМІ. Слід зазначити, що перший етап інформаційної війни почався за кілька років до початку відкритого військового конфлікту між Росією і Грузією, а саме в 2002 році, як тільки колишній президент Грузії Е. Шеварднадзе почав активну співпрацю з НАТО. Інформаційна війна велася паралельно з підготовкою до військових дій [20, с. 7–10]. Ця війна розвивалася в різних сферах: на телебаченні, в Інтернеті, друкованих виданнях тощо. На самому початку військових дій Росія моментально обмежила доступ в зону конфлікту, евакуював з території Цхінвалі місцеве населення і перевізши туди велику кількість російських журналістів, що дозволило їм моментально передавати інформацію про події на цій території [14].

По телебаченню активно транслиувалася інформація про «звірства» грузинської армії, демонструвалися зруйновані будинки в Цхінвалі та інше. Телефір був наповнений заявами російських офіційних осіб, інтерв'ю військовослужбовців і місцевих жителів, які постраждали від дій грузинської армії. Так само вводиться і активно поширюється термін «примус до миру», що виставляє Грузію стороною, яка є агресором і не хоче миру. Окрім цього, російське телебачення займалося дозованою подачею інформації: не робився акцент на бомбардування російською авіацією грузинських міст і не демонструвалося інтерв'ю постраждалих грузинів. У Грузії, в свою чергу, заборонялась трансляція російських телеканалів, поширювалась інформація щодо військових перемог грузинської армії і перебільшувалася кількість втрат з боку ворогів [30, с. 254–260].

Досить активною була інформаційна війна в Інтернеті, де найважливішим засобом стали блоги та інтернет-

щоденники. Саме на ці платформи було легко «вкидати» фото- і відеоматеріали і створювати потрібний імідж тій чи іншій стороні [14]. З'явилися повідомлення про DDos-атаки на урядові сайти Грузії. Найвідомішою атакою став «напад» на сайт Міністерства закордонних справ Грузії, який припинив своє функціонування через те, що на головній сторінці був розміщений колаж із зображенням Адольфа Гітлера і Михайла Саакашвілі [30, с. 254–260].

Інформація ЗМІ була, певним чином, відображенням поглядів на події кожної зі сторін конфлікту.

Підхід російської сторони містився в заяві міністра закордонних справ РФ С. Лаврова про те, що введення російських військ на територію Грузії було організовано через агресію Грузії і, як наслідок, через велику кількість біженців, загибель місцевих жителів Південної Осетії і російських миротворців. Дії грузинської армії С. Лавров назвав геноцидом південно-осетинців. Крім цього, глава російського МЗС заявив про те, що Росія не готувала цей конфлікт, втім неодноразово попереджала Тбілісі, що при необхідності використає силу для захисту своїх громадян [17].

Зрозумілим є те, що з подібною оцінкою виступили і представники Південної Осетії та Абхазії. Так, південно-осетинська сторона заявила про те, що військові дії почалися через агресію Грузії проти Південної Осетії. Президент незвіданої республіки Едуард Кокотти звинуватив М. Саакашвілі в геноциді осетинського народу та в жертвах серед місцевого населення. Абхазія наголошувала, що, згідно планам грузинської армії через три години після захоплення Південної Осетії повинен був початися процес захоплення території Абхазії.

Грузинська сторона, в свою чергу, заявила, що сепаратисти здійснювали напади на сусідні з Цхінвалі села, а російські війська і військова техніка самовільно перетнули Рокський тунель.

Через це грузинський уряд мав вжити адекватних заходів, щоб забезпечити безпеку мирного населення і жителів. На думку М. Саакашвілі, військова агресія з боку Росії була спланована.

У цьому конфлікті варто враховувати роль зовнішнього чинника. Головним чином, мова йде про політику Грузії на зближення зі Сполученими Штатами та інтеграції до НАТО та ЄС. Однак оцінки значення цього чинника є різними. Наприклад, Президент Венесуели, країни, що визнала незалежність цих самопроголошених республік, Уго Чавес заявив: «Уряд Сполучених Штатів винен у тому, що спалахнув Кавказ. Президент США був тим, хто віддав наказ грузинським військам увійти до Південної Осетії» [24].

Роль зовнішнього фактору слід розглянути також в питанні врегулювання конфлікту як в Грузії, так і в Україні, оскільки він грає важливу роль в цьому процесі. Якщо говорити про конфлікт в Грузії, то слід згадати, що після розпаду СРСР Росія мала монопольне право і вплив на країни пострадянського простору. Це тривало до 1994 року, поки не був підписаний "віковий проект" між Азербайджаном і західними нафтовидобувними компаніями, після якого Захід відкрито висловив свої інтереси щодо Закавказзя і, отже, Грузії. Секретар Ради безпеки Республіки Абхазія Станіслав Лакоба (2006) вважає, що нафтовий фактор, створення трубопроводу «Баку-Тбілісі-Джейхан», який дозволяв транспортувати сировину в обхід Росії, посилив конкуренцію між державами, що не могло не позначитися на їх ролі у врегулюванні грузинського конфлікту.

Для того, щоб дати оцінку, зрозуміти значення і виокремити уроки для України, треба провести паралель між конфліктом в Україні і в Грузії. Сценарії конфліктів є абсолютно схожими: Україна, як і Грузія, намагалася наблизитися до ЄС і НАТО та обрала проєвропейську спрямованість у зовнішній політиці, що могло сприяти розширення НАТО на Схід та проведення

демократичних реформ за європейським зразком. Як і в ситуації з Грузією, для Росії таке положення означало втрату впливу на територію України. Для того, щоб взяти події під свій контроль, РФ 16 березня 2014 р. інспірувала проведення референдуму в Криму про статус автономії, причиною якого, за версією російського уряду, стала проєвропейська спрямованість і Революція Гідності, тому що ці події погрожували російськомовному населенню [19]. Більш того, в східних областях України, зокрема на території Донецька і Луганська почали проходити активні проросійські мітинги, результатом яких стало створення двох невизнаних республік – Донецької та Луганської. З цього моменту Росія почала активну інформаційну війну, в якій усіма способами, іноді доходячи до абсурду, дискредитувала український уряд. Кульмінацією цього процесу стала поява в російських ЗМІ історії про розп'ятого хлопчика та використання біологічної зброї. Як і в грузинському конфлікті, в українському питанні не було видно активної залученості світової громадськості та спільноти. Михайло Саакашвілі (2018), коментуючи реакцію світу на події в Україні, в одному з інтерв'ю заявив: "Поки на їх голову не впадуть їхні власні пасажири, коли реально бомби не падають на їх територію і не вбивають європейських громадян, – вони просто схильні цього не помічати". Апогеєм втручання Росії в справу України стала видача російських паспортів жителям Донбасу з червня 2019 р. Указ щодо активної паспортизації був підписаний В. Путіним буквально через пару днів після обрання нового президента України В. Зеленського (Жителям Донбасу, 2019). У відповідь на ці дії Україна відразу звернулася до Ради безпеки ООН, адже цей вчинок Російської Федерації абсолютно суперечив Мінським угодам [2].

На прикладі рішень, які були прийняті урядом Грузії під час російсько-грузинського конфлікту 2008 року, можна

проаналізувати подальший розвиток подій в Україні. Найбільш оптимальним для конфлікту в Україні, як і в Грузії, стане ефективне використання потенціалу посередників та залучення міжнародної підтримки. Наш уряд почав рухатися в цьому руслі, доказом чого є підписання Мінських угод у вересні 2014 р. і прийняття формули Штайнмаєра у жовтні 2019 р. в Мінську Тристоронньою контактною групою. Ця так звана формула була запропонована Німеччиною, а саме Ф.-В. Штайнмаєром, а її основа полягає у тому, що на території Донбасу передбачається припинення вогню, розведення військ, надання амністії бойовикам і проведення місцевих виборів під егідою ОБСЄ. Після виконання цих пунктів розглядатиметься питання щодо виведення військ Росії з окупованих районів та встановлення українською стороною контролю за кордоном. Але найголовнішим підводним камінням цього проекту стало те, що після виборів повинен вступити в силу особливий статус окремих районів Донецької та Луганської областей (ОРДЛО). Проблемою стає і прозорість виборів на цих територіях, адже вони повинні відбутися лише після розведення, а не виведення російських військ з території України [23]. Аналізуючи події, які відбулися в Грузії і також участь і реакцію інших країн на цей конфлікт, можна прийти до висновку, що і в ситуації з Україною європейці і західні держави захочуть швидше «закрити» тему і вирішити дане питання, ігноруючи потреби України та її інтереси. Саме тому на світовій арені наша держава повинна відстоювати свої національні інтереси самостійно, не покладаючись тільки на зовнішні сили. Завдяки російсько-грузинському конфлікту 2008 р. можна зрозуміти, що, скоріш за все, дві українські області, які зараз окуповані ворогом, у майбутньому будуть мати особливий статус та знаходитися у тому ж положення, що Абхазія та Південна Осетія: вони не будуть визнані більшою кількістю світових держав; документи, паспорти, валюта

будуть не легальні; на цих територіях будуть постійно перебувати російські військові; велика кількість будівель, які були покинуті під час війни, так і залишаться покинутими і зруйнованими; у місцевого населення можуть виникнути проблеми з постачанням продовольчих та непродовольчих товарів, ресурсів та медичного обслуговування; в світі ці території довгий час будуть називати окупованими. На прикладі Грузії стає очевидним і те, що дана війна матиме подальші наслідки для інших держав СНД, які так само знаходяться в сфері інтересів Росії, адже про це ще у далекому 2008 р. попереджав Михайло Саакашвілі.

Незважаючи на те, що Грузія вже більше 10 років не може встановити контроль над окупованими територіями, сьогодні вона одна з країн, що активно розвиваються відповідно до європейських стандартів. За підтримки Заходу грузинський уряд провів велику кількість успішних реформ, країна не змінила свою проєвропейську направленість: у 2013 р. Грузія отримала безвізовий план дій, а у 2014 р. підписала Угоду про асоціацію з ЄС. Найголовнішим є розвиток відносин з НАТО, адже восени 2014 р. Грузія отримала нові, найпотужніші формати співпраці з Альянсом, приєдналася до Партнерства посиленних можливостей, поблизу Тбілісі відкрився спільний з Альянсом навчальний центр. Грузія намагається всіма способами довести те, що вона є гідною вступу до НАТО: реформує та модернізує армію, яка за своїм рівнем вище, аніж у деяких східноєвропейських країн на момент їх вступу; бере активну участь у військових операціях НАТО (Сидоренко, Панченко, 2018). Усі ці процеси є важливим уроком для України і дають надію на оптимістичний розвиток подій російсько-українського конфлікту в майбутньому.

Висновки. Відносини між Росією і Грузією після розпаду СРСР характеризувалися домінуючою роллю Росії в багатьох галузях діяльності грузинської держави та південно-

кавказького регіону. Апогеєм проявів протиріч між Тбілісі та Москвою стала російсько-грузинська війна 2008 р., яка завершилася посиленням військово-політичного впливу Росії на Кавказі. На Кавказі Росія переслідувала свої геополітичні і стратегічні інтереси, пов'язані зі збереженням нестабільності на цій території і можливістю подальшого втручання в процеси під гаслом "захисту російських громадян", щоб створити ситуацію, за якої Грузія не відповідала б критеріям вступу до НАТО, а також з метою просування власних військових контингентів.

Позиція Грузії полягала в тому, що держава в російсько-грузинському конфлікті прагнула зберегти територіальну цілісність і повернутися до кордонів, які існували в період існування СРСР.

Говорячи про уроки для України, зазначимо, що у Грузії Росія відпрацювала стратегію, яку згодом застосувала на території України. Так, не маючи можливості змінити проєвропейський курс України, Росія вдається до анексії Криму та інспіруванню збройного конфлікту у східних регіонах під тим же гаслом «захисту російських громадян»; здійснює масштабну антиукраїнську інформаційну кампанію, вдається до провокацій в рамках міжнародних організацій, розпочинає паспортизацію мешканців Донецької та Луганської областей. Як наслідок, Росія закріпила своє воєнно-стратегічне домінування в Чорноморському регіоні та перетворила Україну на джерело небезпеки для Європи.

Важливий урок пов'язаний і з реакцією міжнародної спільноти. У російсько-українському, так само, як і у російсько-грузинському конфлікті, Європейський Союз засудив дії Росії. Президент Франції Ніколя Саркозі запропонував свій метод врегулювання конфлікту, коли Грузія була не в змозі протистояти ворогові, тому змушена погодитися на запропоновані умови. У контексті російсько-українського конфлікту ЄС так само засудив дії Росії на території України, але був більш активний

– крім засудження і резолюцій, були введені і санкції. Разом з пропозицією так званої формули Штайнмаєра можна констатувати, що ЄС був більш активним у порівнянні з російсько-грузинською війною 2008 р. Підсумовуючи робимо висновок, що у короточасній перспективі Україні не варто сподіватися на допомогу більше, ніж дипломатичну та технічну. У контексті сучасних політичних подій нашої державі слід зберегти підтримку з боку міжнародної спільноти на дипломатичному рівні, не забуваючи про важливість ефективних внутрішніх змін як запоруки відновлення територіальної цілісності нашої держави, які залежать від наших лідерів та українців в цілому.

Список використаних джерел :

1. «Целью России было нападение на грузинскую государственность» – Михаил Саакашвили. *Крым. Реалии*. 2018. URL: https://ru.krymr.com/a/mikhail_goda/29415856.html (дата звернення 02.04.2020).
2. 25 тисяч жителів ОРДЛО отримали громадянство РФ – МВС Росії. *НВ*. 2019. URL: https://nv.ua/ukr/ukraine/event_s/pasporti-rf-dlya-l-dn12tisyachukrajinciv-otrimali-rosiyske-gromadyanstvo-novini-ukrajini-50058270.html (дата звернення 02.04.2020).
3. Баташвили Д. Россия начала войну в Грузии 7-го августа, а не 8-го – о дате начала августовской войны. *Грузия Online*. 2018. URL : <https://www.apsny.ge/2018/pol/1533589481.php> (дата звернення 02.04.2020).
4. Баташвили Д. Civil (Грузия): правда о российско-грузинской войне 2008 года. *ИНОСМИ.РУ*. 2019. URL: <https://inosmi.ru/politic/20190828/245717215.html> (дата звернення 02.04.2020).
5. Волхонский М. Шесть пунктов Медведева-Саркози: дипломатический аспект урегулирования конфликта в Южной Осетии. *Центральная Азия и Кавказ*. 2009. № 4 (64–65). С. 227–240.
6. Выступление Станислава Лакоба на международной конференции «Модели

- стабильности в Черноморско-Кавказском регионе». *Regnum*. 2006. URL: <https://regnum.ru/news/polit/613942.html> (дата звернення 02.04.2020)]
7. Данлоп Б. Августовская война 08.08.08: Кто начал первым? *Исторична правда*. 2010. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2010/10/18/605/> (дата звернення 02.04.2020)
 8. Двали Г. Россия и Грузия готовят договор о дружбе. *Газета Коммерсантъ*. 2001. URL: <https://www.kommersant.ru/doc/303699> (дата звернення 02.04.2020).
 9. Двали Г. Временный глава Южной Осетии чуть не стал безвременным. *Газета Коммерсантъ*. 2008. URL: <https://www.kommersant.ru/doc/908957> (дата звернення 02.04.2020).
 10. Денисов С. Кричущий акт агрессії. 11 років тому Росія вторглася в Грузію – хроніка конфлікту. *НВ*. 2019. URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/11-rokiv-tomu-v-pivdenniy-osetiji-rochalasya-viyna-hronika-konfliktu-rosijita-gruziji-63112.html> (дата звернення 02.04.2020).
 11. Дорошко М., Шпакова Н. *Зовнішня політика республіки Грузія. Геополітичне середовище та геополітична орієнтація країн СНД*. Київ : Центр учбової літератури. 2011. С. 95–100.
 12. Жителям Донбасса начали выдавать российские паспорта – после присяги и сдачи отпечатков пальцев. *BBC News*. 2019. URL: <https://www.bbc.com/russian/news-48639348> (дата звернення 02.04.2020).
 13. Илларионов А. Открывая Грузию. *Континент*. 2011. URL: https://magazines.gorky.media/continent/2011/149/otkryvaya-gruziyu.html#_ftn3 (дата звернення 02.04.2020).
 14. Киселёв А. Южная Осетия – 2008: война в Интернете. *Стратегия России*. 2010. URL: http://sr.fondedin.ru/new/fullnews_arch_to.phpsubaction=showfull&id=1283252489&archive=1283252977&start_from=&ucat=14& (дата звернення 02.04.2020).
 15. Коцти Х. Референдуму 2006 года десять лет: листая старую тетрадь. *Газета Республика*. 2016. URL: <http://respublikarso.org/analytics/1478-kogda-v-itoge-budem-pereimenovuyvat-stranu-i-vozvrashchat-iskonnoe-nazvanie.html> (дата звернення 02.04.2020).
 16. Коява Р., Багатурія Е., Нікітіна Ю. Грузія і Росія: двосторонній погляд на чвертьстолітні відносини. Проект Фонда предотвращения конфликтов, содействия стабильности и безопасности при посольстве Великобритании в Тбилиси. 2017. URL: <http://regional-dialogue.com/wp-content/uploads/2018/03/Research-RU-web.pdf> дата звернення 03.04.2020).
 17. Лавров С. Почему действия России в Грузии были правильными. *Интернет-газета Экономика*. 2008. URL: <http://economics.com.ua/top/article/115161.html> (дата звернення 02.04.2020).
 18. Лашкин М. Бурджанадзе оценила перспективы заключения договора о дружбе между Россией и Грузией. *Федеральное агентство новостей*. 2020. URL: <https://riafan.ru/1246287burdz-hbe-mezhdu>(дата звернення 02.04.2020).
 19. Литвиненко Т. Референдум в Крыму о статусе автономии. *РИА Новости*. 2015. URL: <https://ria.ru/20150316/1052210041.html> (дата звернення 02.04.2020).
 20. Панфилов О. *Россия – Грузия: Информационная война*. Тбилиси: Издательство Государственного университета Илии, 2011. 248 с. URL: <http://iliauni.edu.ge/uploads/other/10/10616.pdf> (дата звернення 03.04.2020).
 21. Петросян С. ВМС Грузии были уничтожены в Поті спецназом Минобороны – очевидец. *РИА Новости*. 28 августа 2008. URL: <https://ria.ru/20080928/151661973.html> (дата звернення 02.04.2020).
 22. Поджигатели. 8 мифов о российско-грузинской войне 08.08.08. *Аргумент*. 2013. URL: <http://argumentua.com/stati/po>

- dzhigateli-8-mifov-voine-080808 (дата звернення 02.04.2020).
23. Поліщук, І. Формула Штайнмаєра: від капітуляції до перемоги. *24 канал*. 2009. URL: https://24tv.ua/formula_shtanmauyera_shho_tse_take_sut_formuli_miru_dlya_ukrayini_n1205146 (дата звернення 02.04.2020).
24. Президент Венесуэлы обвинил Буша в разжигании войны на Кавказе. *Сегодня*. 2008. URL: <https://www.segodnya.ua/worldv-razzhihanii-vojny-na-kavkaze-122901.html> (дата звернення 02.04.2020).
25. Резолюция № 1648б 2009. Документы, принятые ассамблеей. 26-30 января 200. *Предварительное издание*. С. 63-71. URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680630d7d> (дата звернення 03.04.2020).
26. Саакашвили о реакции Европы на войну в Украине: Пока на их голову не упадут их собственные пассажиры, они просто склонны этого не замечать. *Гордон*. 2018. URL: <https://gordonua.com/news/worldnews/saakashvili-o-reakcii-evropy-na-voynu-v-ukraine-poka-na-ih-golovu-neupadutihsobstvennyepassazhiryonKi-prosto-sklonny-etogo-ne-zamechat-296181.html> (дата звернення 02.04.2020).
27. Сидоренко С., Панченко Ю. 10 років після війни з Росією. Чого досягла та на що сподівається Грузія. *Європейська правда*. 2018. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2018/08/8> (дата звернення 02.04.2020).
28. Соглашение о принципах урегулирования грузинско-осетинского конфликта. Сочи, 24 июня 1992 г. URL: <http://base.garant.ru/1120087/> (дата звернення 3.04.2020).
29. Теракт у Південній Осетії: поранені шість грузинських поліцейських. *Корреспондент. Net*. 2008. URL: <https://ua.korrespondent.net/world/540635-terakt-u-pivdennij-osetiyi-poraneni-shist-gruzinskih-policejskih> (дата звернення 02.04.2020).
30. Шумка А. Інформаційне протистояння в ході грузинсько-російського конфлікту (8-12 серпня 2008 р.). *Військово-науковий вісник Львівського ордена Червоної Зірки інституту Сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного Національного університету Львівська політехніка*. 2009. № 11. С. 254–260.
31. Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia. *Report*. 2009. Vol. 1. 702 p. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/HUDOC_38263_08_Annexes_ENG.pdf (дата звернення 3.04.2020).
32. Cornell S., Frederick Starr S.. *The Guns of August 2008: Russia's War in Georgia*. New York: 1st Edition, 2008. 224 p.

Usatyuk K. R. – Student of the Faculty of International Relations, Political Science and Sociology of the Odessa National University named after I. I. Mechnikov

Russian–Georgian Conflict 2008: Lessons for Ukraine

The article is devoted to the peculiarities of the Russian-Georgian conflict relations with an emphasis on the period from August 7 to 12, 2008. The article analyzes the geopolitical and strategic interests of the parties, the positions of the main actors and the response of the international community to form lessons for Ukraine. In the short term, Ukraine should not rely on more than diplomatic and technical assistance. In the context of current political events, our state should maintain the support of the international community at the diplomatic level, not forgetting the importance of effective internal change as a guarantee of restoring the territorial integrity of our state, which depends on our leaders and Ukrainians in general.

Key words: Georgia, Russia, hybridwar, interstate contradictions, conflict.

Рекомендовано до друку

– к. політ. н., доцентом Максименко І. В.

Стаття надійшла 22.04.2020